

Prachtvolle opname van een Bantengstier, nabij een drinkplaats onraad bespeurend

OEDJOENG KOELON

HET LAND DER LAATSTE NEUSHOORNS OP JAVA¹⁾

Nauw verbonden met den naam Oedjoeng-Koelon, die overigens feitelijk verkeerd is en ten rechte moet zijn Djoengkoelan, is de naam van een der interessantste dieren, die thans als relict van voorbije

Onze zoo zeer gewaardeerde helpers, zonder wier hulp men in het wildreservaat Oedjoeng Koelon niet zou kunnen doordringen

Als kostbare relict uit een voorbije periode . . . . .

perioden nog hier en daar op de aarde rondwandelen, namelijk de neushoorn waarvan nog enkele exemplaren op dit in het Zuidwesten van Bantam gelegen, onherbergzame schiereiland een laatste toevlucht hebben gevonden.

Toen enkele jaren geleden het befaamde rapport Ligtvoet verscheen waarin uitvoerige mededeelingen werden gedaan omtrent neushoornstrooperijen op groote schaal in dit gebied en werd uiteengezet hoe de verschillende bij deze strooperijen betrokken kongsi's werden ontmaskerd, was hiermede, hoewel het bijna te laat was, een tijdperk ingeluid van grootere activiteit bij die instanties, die zich het lot van den neushoorn in dit wildreservaat hadden aan te trekken, konden ook, dank zij 's Lands beteren financieelen toestand na de zware crisisjaren, die maatregelen worden getroffen, die onbedingd noodig waren voor de instandhouding dezer dieren — de laatsten der Mohikanen — en had dit tot gevolg dat door den Dienst van het Boschwezen en den Resident van Bantam in samenwerking met den directeur van 's Lands Plantentuin een aanvang werd gemaakt met de uitvoering van een

1) Over dit gebied verscheen onlangs een publicatie „Honderd uren de „ongeziene“ gast van de bantengs in Oedjoeng Koelon“ van de hand van denzelfden schrijver bij de Ned. Ind. Vereeniging tot Natuurbescherming, terwijl eveneens een artikel „Bij de badaks en bantengs in het wildreservaat Oedjoeng Koelon“ verscheen in het Jubileum-album 1937 van dezelfde vereeniging.

bewakingssysteem dat, eenmaal goed functioneerend, den stroopers niet veel kans meer bieden zou.

Zoals den lezers bekend zal zijn, heeft de badak (neushoorn) de groote belangstelling van de zijde der stroopers te danken aan de hooge waarde die zijn huid, hoeven en hoorn vertegenwoordigen. Na den neushoorn gedood te hebben, hetgeen in Oedjoeng Koelon doorgaans geschiedde vanuit prauwen in de kali's of vanuit boomzitten, de veiligste manier om een schot, en vooral een misshot, op deze kolossen te riskeeren, wordt de hoorn dien de mannelijke dieren op het voorste gedeelte van den kop dragen, afgehakt, de groote hoeven van de huid gescheiden, de huid zelf in stukken gesneden en worden deze onderdeelen, na eerst gedroogd te zijn, fijn gemalen of gesneden en als obat — waarvan echter verondersteld wordt dat het slechts denkbeeldige medicijn is! — tegen velerlei ziekten en kwaaltjes in den handel gebracht.

Een andere op dit gebied zeer actieve Bestuurs-ambtenaar heeft nog niet zoo heel lang geleden uitgemaakt, dat bovengenoemde gemalen of fijn gesneden badakdeelen onder drie verschillende benamingen in vele Chineesche obat-winkels waren te verkrijgen. De medicijnen, afkomstig van den hoorn, zouden Sie Kok Sze worden genoemd, die gemaakt van deelen van de hoeven Say Kak, terwijl huidschraapsel onder den naam Say Goe Phwee bekend zou zijn. Wel begrijpend, dat het in den strijd tegen de clandestiene neushoornjacht noodig was het kwaad in den wortel aan te tasten, werd daarop met medewerking van het Binn. Bestuur op Java een uitgebreid onderzoek ingesteld naar de op dit eiland aanwezige voorraden en werden talrijke monsters van die „medicijnen” in beslag genomen en te Buitenzorg onderzocht. Bij dit onderzoek bleek weliswaar dat een groot percentage waarschijnlijk niet afkomstig was van badaks maar o.a. van karbouwen, doch niettemin kon de hand worden gelegd op veel materiaal vervaardigd uit lichaamsdeelen van deze zeldzame dieren en vindt inbeslagname geregelden voortgang, zoodat de hoop is gerechtvaardigd, dat hierdoor paal en perk wordt gesteld aan den onwetigen handel in deelen van dit alom in dezen Archipel in daarbuiten snel verdwijnend zoogdier van praehistorisch voorkomen.

Udde Bantengs op een weideplaats in Oedjoeng Koelon

Op het spoor van de „tank”.....

Daar, waar deze interessante dieren in de vrije natuur leven, is het niet gemakkelijk hen te zien te krijgen en hen in hun doen en laten te bestudeeren, terwijl het feit, dat ze zich overdag gemeenlijk ophouden op zwaar beschaduwde plaatsen, het maken van foto's zonder het

„Twintig fijne, ovale Davros Sigaretten, verpakt in het stevige klepdoosje waarin ze gaaf en onverkruid blijven, voor slechts 15 cent... zulk een voordelig rookgenot kan ieder zich permitteeren!”

15ct
per
20 stuks

Davros
CARTE SPÉCIALE

ALLEENVERTEGENWOORDIGERS: N.V. INTERNATIONALE CREDIET- EN
HANDELS-VEREENIGING „ROTTERDAM”.

gebruik van bliksemlicht, bijna onmogelijk maakt. Een groot gedeelte van den dag brengen ze waarschijnlijk in het water of in de koele modder door. De drie verschillende malen dat wij — thans ongeveer een jaar geleden — in Oedjoeng Koelon een neushoorn opmerkten, bevonden de dieren zich in of in de onmiddellijke nabijheid van een modderkuil of modderige kali tijdens het warmste gedeelte van den dag. Wanneer men zoo'n badak in het water ziet liggen waarin hij bijna geheel kan verdwijnen, doet het dier denken aan een zich badenden karbouw: een stukje rug steekt dan boven water uit, het kleine staartje doet zoo nu en dan het water opsplatten, terwijl de ooren in voortdurende beweging zijn tegen de lastige vliegen. Het moet niet uitgesloten worden geacht dat de badak, juist om aan de vliegen en andere insecten te ontkomen, in het water kruipt of zich in de modder wentelt.

Over het gevaar dat de neushoorn voor den mensch onder normale omstandigheden oplevert, loopen de meeningen nogal uiteen. Ik heb in Oedjoeng Koelon een zeer onaangename ontmoeting gehad met zoo'n „tank der wildernis” en heb hierover het een en ander verteld in het Jubileum-album van de Ned. Ind. Ver. tot Natuurbescherming (o.a. te verkrijgen bij den Scer. van deze Vereeniging p/a Lombokweg 23, Batavia-Centrum); ik had bij die gelegenheid wel den indruk, dat het dier, dat als een locomobile op mij kwam afstommen, minder vriendelijke bedoelingen had en ik kon moeilijk gelooven, dat slechts nieuwsgierigheid de drijfveer van zooveel activiteit was. Om deze reden vond ik het niet raadzaam veel risico te nemen en heb ik mijn capaciteiten als oud-record-middenafstand looper uitgebuut om een dikke boom op te zoeken, waarachter ik in minder dan geen tijd verscholen zat en waar de dikhuid mij met zijn kleine venijnige oogjes niet opmerkte!

Men kan in Oedjoeng Koelon op bepaalde plaatsen veelvuldig de sporen aantreffen van neushoorns en kan door nauwkeurige metingen en andere waarnemingen wel zoo ongeveer worden nagegaan, met welke dieren men heeft te doen en hoeveel badaks zich in een bepaalde streek ophouden. Om dit nu vast te stellen door metingen der prentbreedte, waarbij de voet-afdruk wordt gemeten tusschen de beide kleine zijteenen, is niet wel mogelijk, om de doodeenvoudige reden, dat deze indruk van hetzelfde dier en van denzelfden poot zeer kan uiteenloopen. Ik constateerde hierbij verschillen van 3 tot 5 cm, in enkele gevallen zelfs nog belangrijkere afwijkingen. Grote verschillen kan men b.v. opmerken, wanneer het dier diep in de modder is weggezaakt; in zoo'n geval was de breedte tusschen de beide kleine teenen op de basis van het gat, door den indruk gevormd, belangrijk grooter dan die aan het aard-oppervlak: bij het terugtrekken van den poot waren de teenen blijkbaar samengetrokken, hetgeen de groote elasticiteit hiervan bewijst. Vervorming van de bovenzijle van zulke gaten door naar binnen loopende modder, achtte ik in die gevallen, die ik voor onderzoek in aanmerking vond komen, niet mogelijk. Bij het meten der prenten dient bovendien nog gelet te worden op de verschillen die bestaan tusschen voetbreedte van voor- en achterpooten, die 3 tot 4 cm kunnen bedragen in het voordeel van den voorpoot. Ook wordt wel eens beweerd, dat de neushoorn steeds met den achterpoot de prenten der voorpooten geheel of gedeeltelijk dekt, doch dit is volgens mijn waarnemingen niet juist en geschiedt het niet zelden dat het dier met alle pooten afzonderlijke indrukken achterlaat. Een en ander zal ongetwijfeld beïnvloed worden door het tempo waarin de badak zich voortbeweegt en door de handelingen die hij bezig is uit te voeren.

Typisch zijn in Oedjoeng-Koelon de breedte, soms heel diepe geulen die deze dieren vaak in de kaliwanden hebben geloopt. Het is moeilijk te zeggen hoeveel jaren

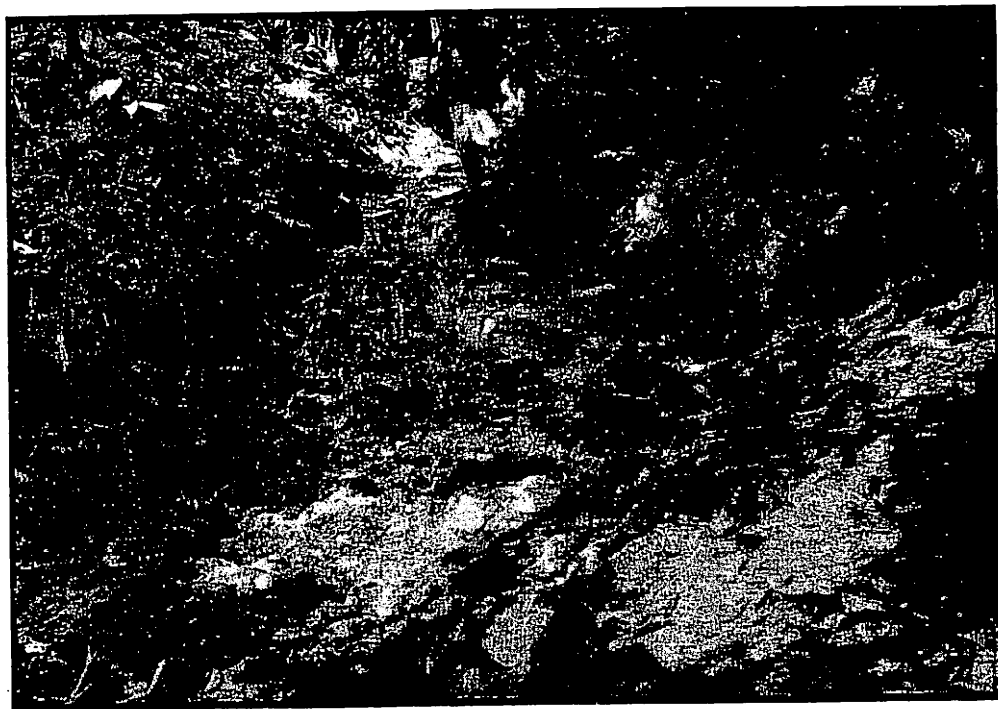
**Neushoorn-badplaats
in Oedjoeng Koelon**

noodig geweest zijn om een gang te doen ontstaan zooals bijgaande foto die te zien geeft, doch men is licht geneigd hiervoor vele tientallen jaren noodig te achten. Behalve deze gangen naar het onmisbare water, wijzen ook de op verscheidene plaatsen in het wild-reservaat aanwezige schuurplaatsen op boomen erop, dat de neushoorns gaarne gebruik maken van dezelfde wissels (paden).

Zoo vond ik eens twee boomen, die op ongeveer gelijke hoogte aan weerszijden van een wissel stonden, die beide schuin naar boven waren gegroeid, daartoe hoogstwaarschijnlijk gedwongen door de geregelde aanraking met de flanken van een neushoorn. Op de hoogte waar het lichaam geregeld contact had gehad met de stammen, waren deze omgeschraapt en aan weerszijden afgesleten. Nog een ander merkwaardig en zeer aanwettend verschijnsel was dat het

wissel in het water komen van vele kort boven den grond afgebroken of met wortel en al omgeworpen 13 tot 15 cm dikke boompjes waaronder zich in Oedjoeng Koelon vooral de zgn. reuheun (*Glochidion zeylanicum*) en gempol (*Sarcocephalus cordatus*) bevinden. Vele dezer boompjes groeien echter na afgebroken of ontworteld te zijn in horizontale toestand door, hetgeen enkele plaatsen in het reservaat een typisch aanzien

Geregeld door badaks beloopt geul naar een kali

geeft. Hoewel ook bantengs er niet afkeerig van zijn boompjes onderstboven te werken, geloof ik toch niet dat stammetjes zoo dik als hierboven beschreven vaak door deze dieren zoo kort boven den grond — waartoe heel veel kracht noodig is — zullen worden gekraakt.

Deze boompjes worden door de inlander ongewastboven gemaakt om zijn reusammen vastzetten aan het terrein

blad en de jonge twijgjes. Dat ze zich tevens tegoed zouden doen aan de schors, zooals wel eens wordt beweerd, heb ik in Oedjoeng Koelon nergens met zekerheid kunnen vaststellen. Wanneer van zulke kleine boomen de schors plaatselijk was beschadigd, was dit veroorzaakt door de aanraking van het badaklichaam tijdens het omverwerken der stammetjes. Gewoonlijk was slechts een klein gedeelte van het jonge blad en de dunne twijgjes verorberd en was de rest intact gebleven. In de door mij onderzochte uitwerpselen vond ik talrijke dunne twijg-stukjes terug waarvan echter de schors zonder uitzondering door de maagsappen was verteerd.

De faeces der badaks vond ik herhaaldelijk in verschillende hoopen bijeen op open plaatsen in het bosch van enkele vierkante meters groot. Aangezien zij doorgaans gedeponereerd moesten zijn op verschillende tijdstippen, maakte ik de veronderstelling, dat hetzelfde dier vaak op dezelfde plaats terugkomt om te defaceeren en te rusten. Vermoedelijk rusten de dieren een groot gedeelte van den dag en gaan ze 's nachts, 's morgens vroeg en in de late middaguren op voedsel uit, waarbij ze practisch elke hinderlaag met verbluffend gemak „nemen”. Als een tank breken ze zich een weg door de gemeenste doeriwildernissen, bamboe en andere beruchte vegetatie. Men moet van nabij gehoord hebben hoe een vluchtende badak zich een weg baant door een dergelijke begroeiing en gezien hebben welken weg hij daarbij vaak kiest om te begrijpen waartoe zulk een kolos in staat is. Het is dan ook heelemaal geen wonder wanneer een roedel wilde zwijnen, dat zijn pad tijdens zoo'n vlucht kruist, luid gillend „uiteenspat”, honderd angsten uitstaande dat ze onder de reuzenpooten verpletterd zullen worden.

Ik zou ook nog gaarne een en ander willen vertellen van de bantengs, waarvan twee foto's dit opstel verluchten, en over het andere wild in Oedjoeng Koelon, over de ontmoetingen die ik had met tijgers en de leuke waarnemingen, die ik deed bij varanen, doch de mij toebedeelde plaatsruimte is reeds belangrijk overschreden, zoodat thans hiertoe geen gelegenheid meer bestaat; wellicht wil de redactie mij toestaan een tweede artikel over

DE PAREL DER CHAMPAGNES

Imp.: N. V. Reiss & Co.

deze interessante onderwerpen voor Wereldnieuws te schrijven.

Buitenzorg, October 1938

A. HOGERWERF.

LLOYD TRIESTINO

EXPRESS PASSENGER SERVICE TO COLOMBO, BOMBAY, MASSAWA, PORT-SAID, BRINDISI, VENICE & TRIESTE, ALSO NAPLES & GENOA.

s.s. "CONTE BIANCAMANO"	sails	Singapore	28th	Dec.	due	Genoa	15th	Jan.	1939
s.s. "CONTE ROSSO"	sails	Singapore	10th	Jan.	due	Venice	27th	Jan.	1939
m.s. "VICTORIA"	sails	Singapore	26th	Jan.	due	Genoa	12th	Febr.	1939
s.s. "CONTE VERDE"	sails	Singapore	7th	Febr.	due	Venice	25th	Febr.	1939

Fares from Singapore per s.s. "CONTE ROSSO" "CONTE VERDE" and m.s. "VICTORIA"

	1st Class	2nd Class	Economic Class
Single	S\$ 762.86	S\$. 510.—	S\$ 334.28
Return	„ 1337.14	„ 891.42	„ 634.28

PER S.S. „CONTE BIANCAMANO“

	1st Class	2nd Class	Economic Class	3rd Class
Single	S\$ 780.—	S\$ 510.—	S\$ 334.28	S\$ 300.—
Return	„ 1362.86	„ 891.42	„ 634.28	—

THROUGH FARES FROM BATAVIA

	1st Class	2nd Class		1st Class	2nd Class
1) Single	S\$ 814.28	S\$ 561.42	2) Single	S\$ 831.42	S\$ 561.42
Return	„ 1422.87	„ 985.72	Return	„ 1457.14	„ 985.72

1) per s.s. "CONTE ROSSO" "CONTE VERDE" & m.s. "VICTORIA". 2) per s.s. "CONTE BIANCAMANO"

FREIGHT SERVICE TO ITALY VIA SINGAPORE COLOMBO & PORT-SAID.

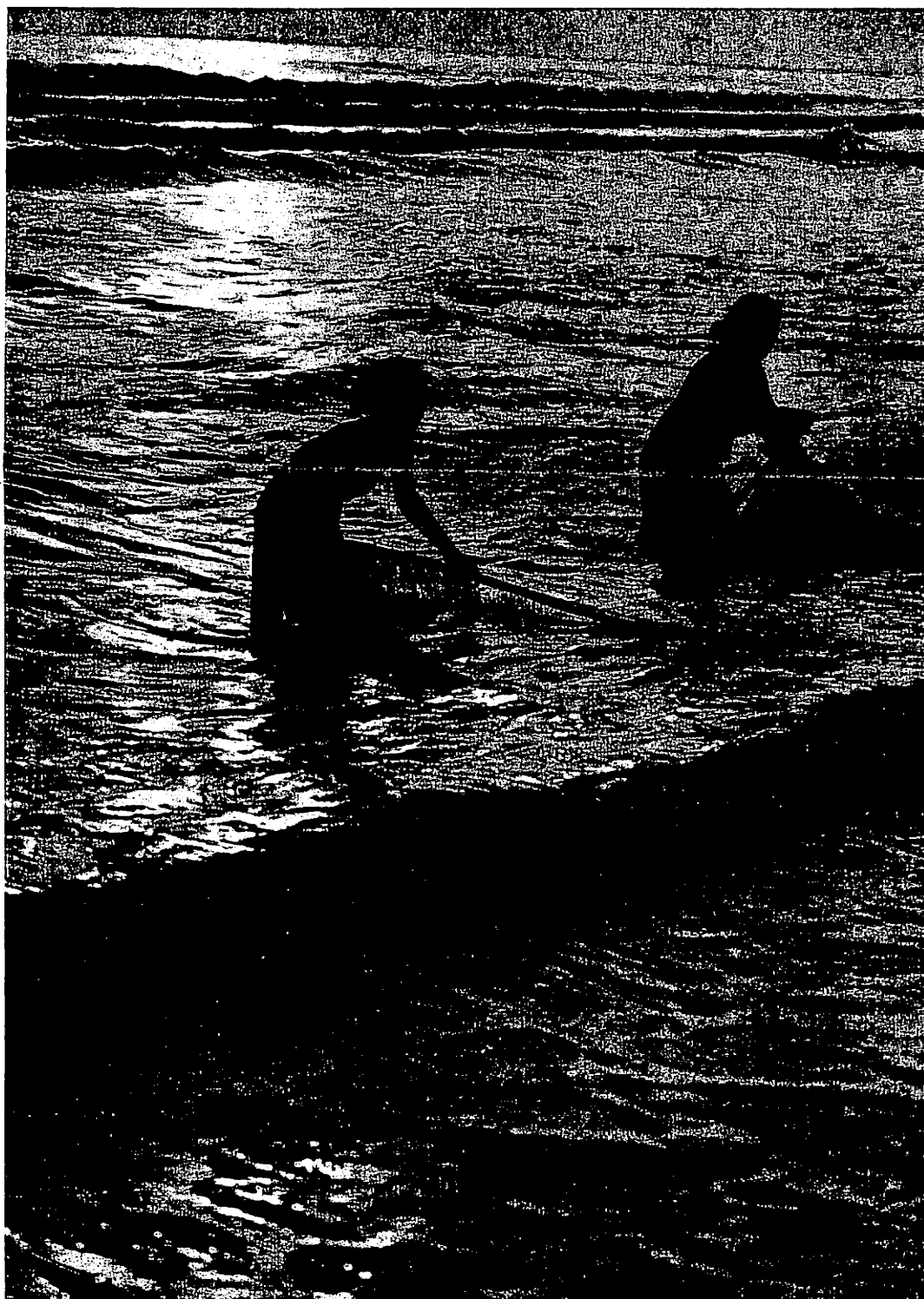
	Makassar	Batavia
m.s. „ARABIA"	28th Dec.	2nd Jan.
PASSENGER FARES BATAVIA/ITALY £ 56/-		

General Agents: **HADDEN & Coy, Ltd.** — Batavia — Samarang — Sourabaya.

WERELDNIEUWS

en Sport in Beeld

24 DEC. 1938 — 15e JAARGANG No. 51

VISSCHENDE
VROUWEN

Foto A. P. H. LAST